

493(15) 12/3/48

493(15)

493(15)

NAME *V. Mhlango*

K 13/27

LINE

BOOK

*Custom of the Zulu Tribes
Concerning inheritance.*

27/6 18:00

indexed

9/16/41

*M. S.,
Zambi Rail.
Natal.*

SUB
VAL
STA
STA
SCH
SHO

PR 1-97
Inheritance 1

K13/27

index

J Lala
493 (16)

Amafa ebanu.

L2:10:0

3
9
4
S
P
D
e
g
i
n
s
t
r
u
c
t
e
d

Nitongisolola, nje, kengi-
tigwabute tohe tinjaba te-
banu. Ngoba funa kute kuphe-
le sihathi ngingacejile. nginga-
fikile la bengithanda
kufika hona.

Tinjaba tohe tihona.
Tihona tinjaba temafa
ebanu. Tinjaba nerjulis
leyo kubanu.

Lifa, liyasebedelwa.
Umnumtane uteka ufati.
Ufati atale injodana. Leyo
njodana yekucala yake,
iyiyosana yake. Yiyona
nokuyothi ma ifa leyo
njoda ishiye leyo njodana
iyindlalifa yayo.

Lifa leli netolidla
nelishiywe-umnumtane,
yimanombatana ekhwabo

ma egana engasenayise, alo
bolwa endlalifeni. ma eho-
na yise alobolwa kuyise.

Iyosana iyalisebedela
lifa le khwako bona esehon-
yise. Igada tomo, itivalele
itibeke kahle kokuthi ti-
ngafokhi esuker tindle ma
simu ebanu. Yede yoke
misebedi ebaya, neberito
kwediwa uyise. Noma
kuthumwa inombatana
ayiphuketele. Noma ma
nombatana eyamba a-
wapheketele. Awagade
ngadlali tigebenge.

Lifa yileli :- Yitomo, ne
timbuti, netimow netimnye
ma leti takucala.

Nabamwe babeshuka tidwa
bathole tomo. Nabamwe ba-
bade tintshengula nemaqoyi.

netiyedo, nema wisa, netim-
 boko, bathunge netimbenge
 netichumo, nemifusa, ne-
 macona, nema hludo, neti
 khetho, bathole ^{timbuti roma.} ~~tomo.~~ yitimou

Nabamwe bathunge aba-
 nu ticoco, bathole timbuti. Lo-
 wo nothungiweyo, yena a-
 nike iyosi iyomo ma esa-
 cala kuthunga sicoco. Na-
 bamwe belaphe bathole
 tomo, netimbuti. Nabamwe
 basebede kuphala tikumbi
 bathole tomo roma yitimou
 Nabamwe bede tiggobela
 ngetimondo. Batithenge aba-
 nu ngetimbuti, batifake
 etindlebeni. Nabamwe bati-
 thenge ngetimvuvu. Nabamwe ^{tinga} bathole

Tohe letino yitona tiw-
 sebedi wekusebedela lifa na
 liba hona emtini wenja

Lifa ① yimandla ejihlo nawasebedayo. ② Yimandla aho ndlalifa nowawasebeda wanika yihlo wathenga tomo netimbuti netimou watibek ehaya, tirimahlā nethola kale ngemandla aho. ③ Yitomo netilobole maromba tana.

Ma uyindlalifa ujinga ku wathengela maromba tana tino tawo natijing -yo. Ulungiselele lifa lahle phela ulithengela. Lembat kahle.

Ngoku, ke, ma yihlo efa wena utongena uthathe lifa, ngoba u wena indlalifa nyatiwa. Wabekwa uyihlo. Walisebedela lifa laho, ngoba nesime nyahl kulakwa ukute ithole ka hulu.

493

K13/27

Kuba hona ke koku-
ba yise webam alumele
inombatana nethile, iyomo,
noba yimbuti. Leyo no-
mbatana ayinakwephu
cwa yindlalifa lemahla
yayo nezayilumelwa u-
yise esehona.

Kunesimwe sihathi
kuyedeka inombatana
isebede ehaya, usebedi noto
yitholisa tomo. Ibe yise
ngoma, kunesimwe si-
hathi ibule ithole tomo
Jon Ingekagqagqi noma sey-
gqagqile. Tomo kusikitele
nje netimbuti netimow. Ke
he loko yilifa njalo. Ma-
yise efa itochamuka
indlalifa itithathe tohe
letino itidle ngoba tiyi-
lifa kuyona.

Kwake kwedeka injaba
 laha. Nsoyi, eyinomba-
 tana, ayengenaye umfowa-
 bo. Uyise wafehwa yitinga
 ne kwasala nsoyi nje
 yejwa. Wasebeda eyisa-
 ngoma wathola tomo wa-
 nika yise. Netimbuti.
 netimbu. Wefuya timbu-
 ti netomo, ~~ne input~~ netimbu
 nsoyi wagana, walobolwa
 ngetomo. Yise wamqagcisa
 enjodeni leyo nayeriganile
 nabonsoyi wayefe esemng
 ne nsoyi. Yena waye
 belethwa uyise, emsilela ng
 sho nenqumbe.

Kuthe la ehlosa makel
 yise wahlangana nenombi naye
 thanda kujiteka, yakanziman
 wayamba waya kubanu belifa
 bekwabo, wagela iyomo yekuba

ahlanganisele alobole inombi leyo
ayiteke itomondela nsoyi, naye im-
phembeke unilo.

Ngoku, ke, bongobe, na ndafe
indlalifa kanye nemfowabo ndla-
lifa, bala kumnika ngisho ne-
yomo nje yekubika. Yate ya-
mwala leyo nombi ya Nzimande

Waphinja futhi, wahlangana
nelijikati, nelaligane umuntu
walimithisa latala ingane wa
selala, waligxotha kanye nenga
nyana yalo. Lihlangana naye
sabonsoyi ke lelilikati. Ahul-
me nalo, limlanjise lusidi lwa
naye alilanjise lusidi lwahe.
Abute kokuthi pho njengoba be-
yibanu nabahluphekileyo bo-
bobili, bebengasale sebetholana
yini, baganane. Laruma li-
phulaphiko lathi wota ehay-
kubaba. Wathi, yambake ng-

yeta. Wayeseyambake tikweletu
take watithola tomo. Wamteka
ufati waggagqiswa naye.

Lofati wafike ate atala. Kwa
la eeyiswe etinyangeni atange si
hlale ngisho sisu lesi. Yiloku a-
gqina ngayona ingane yake leyo.
neyaba umlanjwana. Yona ke
ingane yendela kangqobo. Yatala
inombatana nefwana.

Yisabonsoyi yena welusa tomo
netashiywa tithengwe unsoyi.
Engenaye nfwana wekumelwa
sela. Nsoyi nakemtini waha
wabula welapha, kwasikitela ng
timon netomo netimbuti kurye
yona wayetele bafwana nak
bili nenombatana. Nomumwe
nfwana welusa imahla leyo.

Yisabonsoyi aye endlalifen
aqele nfwana wekwehisa yale.
Aqele. Aqele kokuba bamsite.

bangeti. Waguga wagela ukuba
bamondle bala. Washo ku-
nsoyi, Nsoyi wamondla nge-
kudla nekwembatha. Wahipha
ufwana welusa tomo leto.

Kuthe la esetofa, kojwa
kusasele umwaka wohe afe,
wahulumana. Watshi, "Wo!
Sengondliwe ukhwenwana
ngemakha yake, nemakha
yake nesebedwa unanami
nsoyi. Kojwa ihona in-
dlalifa, Kojwa ayitange in-
dele noba yimwe ino. No-
tomo ayitange ingelusele
tona. Ngite ngatholwa u-
nanami wenombatana u-
nginika ufwana wake
watelusa tomo sengehluleki
njengenina walo fwana
ayengithengele letomo, nohl-
nje senginikile futshi ufwana

na wekutehisa ngokw mina
sengiphela mandla. "

Leno uyihubuma njalo
yisabonsoyi, uyihubuma
ngembali kweyosi nema-
joda. 'Hyafakata.

Wathi, "Ngako, ke, ngi-
thi ngembali kwenu ma-
joda neyosi, angiwu-
boni usebedi nengiwu-
delwe yindlalifa. Frohla-
nje, ngiyephana ngetomo
tami nati tijimashu
namabili netomo netin-
Ngitirika lofwana nowela
sa tona, Kadaba. Lofwana
unanenanami nowela-
ma iyosana yananamis.
Ngithi etake letomo. Nga
ngitithengelwe urina. Nga
ku ke, sengibhulekile. Sa
ngitipha ufwana wena-

nami. Tina neyise bato-
mbekela tona otshi ma ese
ganwa bamlobolele kutona
netisalayo, naye efuyem-
tini wake.

Yena, ke, ngimethwesa
uthwalo wekuthi kuhlle
angondle njalo Ndaba, nge
kositwa unanami ne-
khwemwana wake, ate a-
ngingq wake mhlaba ngifa
ma sengifile, ke, ondle sa-
lukati sami naso ate
asingq wake. Ma esesi
ngqwabile, ke, naso, apha
the tohe tiro netilaha e
khwami, etake. Ngisho
nani nani. Ngisho neti
mbita temadi, netelijiki, n-
tekupheka. Ngisho nema
beshu ami, netiro tohe tamia
netenina kuba etake.

Anginamumu nongase a
ngidlele tohe letino tami,
ngoba ndlalifa atange ati-
bonakahse noba sengihluphe
kile ngimubita."

Athi majoda siyeva.
Siyibofakati. Neyosi ya-
sho njalo.

Wafa, ke, yisabo nsoyi.
Wafa kuyindlala neyese ke
kayo. Nigetihathi kuvun-
wa. Kubona nsoyi, nemka
yise. Namangwane. Wa-
gqashuka. Mangwane wa-
mcimeta amehlo. Bahlala
ke, kasi, babasa unilo, ngo-
ba kwakuhlwile.

Kwasekufika, Jaheni na-
Mgxosheni. Babahlalisa. Kw-
sekufika umfowaboninabo-
nsoyi lofati lowumkayise.
Bahlala nje. Ngoba phela ma

kufiwe, uthi la egqashuka
 umuntu, labo labahona be
 thwale tandla ehloko basi
~~hhi~~ khikle sililo, basicale
 endlini, bebalisa be meme-
 ta kahulu behala, bate ba-
 phumele emyango, bambo-
 ngote kahulu kute kuve na
 bahehwane, netihlobo. nato
 tifi ke tihale kanjalo. kuve
 netimwe. Nato tite, tifi ke
 tihale kanjalo.

njenga nsoyi nye, wazi
 ethi, maye webabo! ngi-
 toba yini ehlabeni? Hhi-
 hhi-hhi-hhi! Ngashiywa
 wubaba ngingenaye nama
 ! Hhi! Hhi! Hhi! Maye
 webabo! ngitokwedenyani
 mina webawo! Hhi! Hhi!
 Hhi! Maye webabo! ngeke
 ngiphinje ngibe nekhaya

lebawo! Hhi! Hhi! Hhi!
 Maye webawo! Ngitodlala
 bam! Hhi! Hhi! Hhi!
 Maye webawo! Angiseyona
 nenanjane, sengizininjile
 Hhi! Hhi! Hhi. Maye we-
 bawo uhona umunni no
 ngenayise, nongenamina?
 Hhi! Hhi! Hhi!"

Na mangwane naye
 uyasihihla kanjalo, sililo
 ebalisa naye. Nemkayise
 uyasihihla, naye ebalisa
 kutshwete, kutshwete, kute
 kuvakale, kokuthi kufiw
 kulowo muti.

Babuye, ke, bahlale ka
 Bamcimete, ke, bahlale.

Nabogayeni nabo bange
 na ngaso sililo. Nabo-
 Mgosheni, bebalisa ngano
 kuketihlidzweni tabo.

Wangena Mzolo. Mfowabo
 mkaizise wa nsoyi. wahlala
 wathala. Kwabona yena ko-
 kuthi kwathi nwi edasi,
 waphuma wayamba. Washi
 ya engashongo nekuthi
 utongq wabwa ubani ukhwa
 ma wabo lo, lokw akeho no-
 yejwa welutalo lekhwabo.
 Kuhona inombatana yabe
 yojwa. Nenina lo, mam-
 zolo yejwa. Labamwe, ke,
 yibabehwane, abananjaba
 Kwasa, ke. Wesuka -
 nsoyi, wayamba kusem-
 nyamana walanja ukhwe-
 mwana wabe, wamtshela
 kokuthi yise ufile. Akukh-
 mune noyejwa welutalo lu-
 he. Watshi ukhwemwana
 kühle bayambe baye komn-
 qqwaba. Nempela wesuka

ukhwemwana. wafike wem-
 ba esibayeni. Bam^{nu}bisa banu
 nababehona. Baceja. Wa-
 buya, ke, ukhwemwana. Wa
 mtshatha, loku phela base-
 bemfingqile, bamqoshamisa.
 Hetandla tabambelela esilewini
 yihona kutoraleka unomo.
 Nemehlo sebemcimetile, bo-
 nsoyi na Mangwane.

Wayesemtshatha, ke,
 ukhwemwana. Esemuba
 mbisa nsoyi. Engena e
 khathi ukhwemwana. Bam
 faka kahle, engosini. Wa
 phuma ukhwemwana. Ba
 thela uhlababa, ke, bangci
 ba bamuthi du. Bayam
 baya kogeta efuleni, babuy
 ba tohlala.

Tafika, ke, tiboni, titohal
 Tafika, tafika, tafika, tate

Amafa Ekane (continued).

phelela. Kufika tihlobo taNsoyi,
teyise timhalela ngoba esesele
yejwa. Kufike tihlobo temka-
yisa boNsoyi, tihale. Titchi,
"Hhawn! NanaMzolo, wafa, bo!
Wafelwa yinjoda yaho! Yaku
shiya ungatele. Awuyilutho!
Nohlanye uyilite eliveni. Awu-
talanga ngane. Awutalanga
fwana kunyeni waho. Nohla-
nye uyilite. Uembuleke i
ngubo. Au! - NanaMzolo, u-
toba yini? Loku nake-
khweni la utalwa honia
akumuti walutho! Utodla
ni? Utokufa na we."

Aphenjule Nsoyi, athi,
yebo! Uhluphekile unana-
Mzolo, kojwa sohe sihluphe-
kile. Ngoba nathi silah-

sihungethe nje, sijikamu be
 mtini. Abeho banu baku-
 lomuti. Bawo ufe ehukumi
 le. Wathi asimondle
 name lo Mamzolo. Utodla
 loko nesikudlayo. Thina
 asisho kokuthi atalanga.
 Thina sithi umame nje.
 Utodla loko nesikudlayo.
 Myena noyote asibandlu-
 hule kokuthi thina asitala.
 Thina sitomondla nyeng
 kusho kwebawo. Nyengob
 besimondlile nakucala
 bawo esehona nangoku-
 ke, sitomondla.

Tiyambe, ke, tiboni. Ash
 ke nehloko Mamzolo. Tiph
 le, ke, tisiku ta noyi ne
 nyeni waha, tekutula. Ba-
 buyele ehaya netomo. Bafi
 babuyise ufwana bathi e

atotalisa mamzolo, ngoba uyeywa
 babuze bavula silulu ba-
 savuna mabele, bavula
 nesinye, basavuna umbila
 bavula nesimwe basavu-
 na imbumba. Babita ma-
 mzolo watothwala wadla.
 kwema loko kwema loko
 kwate kwa phela kudla.

Wakuthenga ukhwe-
 m-wana ngetomo take ukh-
 wemwana. Wamsavunela
 njalo nje. Atange alambe

Uthe esuka mamz u-
 khwemwana wayebona ma-
 mzolo edlula nethwalo weku-
 ala ephuma kamgxosheni
 Wathula nje ukhwemwana
 Uthe ethuka ukhwemwa-
 na wayebona ufati wa-
 mgxosheni ethwele likhad-
 nelihulu lekupheka edlula

nalo ephuma ka ^{mamzolo} mgxosheni
 eya nalo kwahe ka mgxosheni
 abute ukhwemwana a-
 thi Hhawn! Yini mangwane
 uligisaphi likhadi lekhweni
 lami leli? Athi ufati, "Hhayi
 mina mgxosheni uthe angu
 lilanje ulitshenge ngekudla.
 Athi ukhwemwana
 Ute ubite mgxosheni afike
 kumina. Ete mgxosheni.

abute ukhwemwana
 kokuthi wedelani kokuba a-
 thathe likhadi lekhweni
 lake? Athi ulitshenge ng-
 kudla. Athi ukhwemwa-
 na, Hhawn utshelwe ubani
 kokuthi akuthi ukhwe wa-
 he engakacumi nekucum-
 mba kasi abe sethenga l-
 khadi ngekudla ku mamzolo
 loku mamzolo kudla ut-

lanja kuzena na, Amtshele
kokutshi kühle a phinjise
likhadi lekweni lahe atshat
the kudlat kwakhe kwake na
kunike Manzolo, ngoba
manzolo udla kuzena.

Aliphinjise Mgxosheni
kojwa aliphinjise ehala.
Kani ati nye unyeni wansoy.
Manzolo usethanda Mgxosheni.
Sebeyalalana hona ese-
nesila, nye, Manzolo. Neli
khadi leli selijonisa lutha-
ndo. Asaphumi la, kam-
nzolo Mgxosheni. Sekuyi
la elala hona. Sewake wata
waborwa engena elijikini
nemncwado wa Manzolo
ewethwele, ekhohlwe yiku
wethula ma sebeceje kula-
lana. Ngoba phela niyat
kokutshi ma umun elala.

K13/27

nemfelokazi ut nye aguliswe
yisila. Ate athi ma ethwa-
la umncwato wake ke ma
kesalalana angaguliswa yi
sila.

Isila, phela, umunni ingu-
lisa ebude. Ate ahohe ti-
diphho netije. Agule ate afe.

Ngoku, ke, Mgxosheni u-
nelisen lekwehwala umncwa
do ma belala. Myahohlwa, ke,
Ungena nawo elijikini.
Majoda ayahleka. Athi,
"Wadla Mgxosheni! Kanti
wena ulala na Manzolo?"
Athi, "Ngani?" Bathi, "yin-
le?" A wethule, Athi "Kha!"
Bahleke. Iphele.

Manzolo antshanje Mgx-
sheni luphuphume ngoku
lumwehlule kulufihla. Afisa
kuthatha tohe tino netashigini

umyeni wawe atinike Mgosheni. Ale ukhwenwana wa Nsoyi athi ayiphumi, nji, ino la ehaya umkhwe wami engakacumbi nakasi.

Kutshi nganolumwe lusuku, Mamzolo abite Nsoyi athi kuhlē amhapha baye eyosini. Bayambe-ke. Afike athi Mamzolo, Yosi, ngifuna tomo tami tohe tibuye ku khwenwana tite kumini kube etami ngoba umyeni wami wafa.

Ithi iyosi, "Pho, wayital yini indodana kumyeni wawo na? Athi Mamzola, cha atange atale lutshe. Ithi iyosi ungeke ke utitshat tomo kumhwenyana ngoba awutalanga. Kungeta indlalifa yabo, kuhulumbe yosi.

ngenjaba yetomo.

Ayambe, ke, Mamzolo, aye
kuMzolo, loMzolo nowashiya
nak yisabotsoyi efile, athi a-
yambe emfunela la kuhona Vula
nokuyizona ndlalifa yeKhwa-
bo nsoyi. Ate amtholeMzolo
vula.

Mamzolo naMzolo batshele
Vula amanga batshi tomo timi
tojwa kukhwenyana. Yamba
uyotilanya. Agijime Vula a-
thi uhwemwana abuyise
tomo leto netashirwa uji
Athi nsoyi, "Angikwati." Athi
mina ngiyindlalifa. Ithe
iyosi angithathe tohe tino
tabawo ngisho luhedo naye-
dla ngalo, ngisho luhamba
nayedlela kulona. Ngako ke
ngilarje tomo tohe tiphelani.
Ilethe ngiyambe ngoku.

K13/27

25

5493

Abute uhwemwana koku-
tshi tingaki. Atshi Mamzolo
tjijimashumi namabili ne-
lomo netijicikhlanu nge mqhoyiso

Athi Nsoyi au! Umchoyiso
kani uhiphwa kabili yini
ngoba waphuma kubaba
ngagqagqa. Sekutophuma
nomumve futhi endlalifeni
na? Yinojimubala muni
ke kuletomo netikesibayeni?
Abambeke laho Mamzolo.

Athi, ke, uhwemwana
wa Nsoyi, "Cha, wena ndlalif
ngawushaya uchoyiso ku-
mhwe wami. Mina angine
licala lekulobola. Ngagcagca
ngicejile kumhwe wami. Nina
ningabuluma injaba yetomo
temhwe wami leti netilaha
kumina, ngoba angitjolanga
talthwa ngesandla semhwe
mi, nase ehulumile weda

fakati emajodeni ngembili kwe
yosi, ngenca yekuba engenabo
bann belutalo lwake. Ma se-
wufikile ke wena uyindlafa
kukhale. Kukhale abitwe ke la-
majoda atokhuluma kukhulu-
mwe kuhlanguziwe ku-
huluma.

Ale Vula athi ayi, ijosi
ithe nginike tomo wena. Aphe-
njule Nsoyi athi angikwati.
Na Vula athi, "Nami angik-
kwati." Athi Nsoyi pho! Ng-
ngabona ngani kokuthi u-
wena ndlafa yalaha ekhwe-
thw? Kukhale leyo yosi net-
wota ulothatha tomo ilethe
sibodi sayo sitongitshela ke
kuthi u wena indlalifa."
Ithi yona, ene, "Letha tomo
wena ngijahile bo. Yimina
indlalifa."

Athi Nsoyi, "Ma uyindla
lifa cala ngekuva kufa kwe
bawo. Uke waya kobona
lithuna labawo?" Athi vula,
"Ehene ngilibonile." Athi
Nsoyi, "Ulihombiswe ubani
ngakandle kwami?" Athi
vula, "Ngilihombiswe uMzolo."

Athi Nsoyi, Mzolo angu
mwati mina kokuthi ubenga
kuhombisa lithuna labawo
kanjani, ngoba ufike ngi-
hleli nesijambe sebawo.
Kwabonwa uyena kokuthi
kwaba bonu elwandle, yay
kahulu kuyena, ate afike
nawe ngoku nje. Lombila
ufika siwudla nje, Mzolo
ngamgqina ebusika kuru-
nwa mhla kufa bawo. Athi
nge angihalele Mzolo lo.
Nawe ke, uyindlalifa, ufika

usuyamba namzola uthi awu
tile kutongihalala ulanje
tomo.

Ngitokulanjisa, ke. Bawo
ufe ceje, bengingejwa, la, ne-
ba helwane bahe. Engeho we
lutalo lwaherongamngq waba.
Ngajinga kokuthi ngedenyani
nawe ngingakwati kokuthi
uyamba nye uhona. ngavuka
kumnyama ngeta kumnyeni
wami lo ngathi aye konge-
lelela. Weta umum wem-
tini samngq waba naye
sobobili singafwanele. Ma
njindlalifa, ke, kuhlengeni
geze ngoba bengingafwanele
kungq waba bawo ngiji-
nombatana, uhona.

Uthi Vula yilite lelo
wena letho tomo tami ngi-
mbe, kusho iyosi bo.

Athi Nsoyi, "Yamba la awu
yona indalifa wena u-
wamunu wa mzolo. Yamba
oyitshela leyo yosi kokuthi
ngalile netomo. Bawo asho
ngo kokuthi angotrika
wena. Angikwati

Athi Vula, "Itokubulala
iyosi wala netomo uwufati
Athi Nsoyi Suka! Musa
kutogwane ka laha! Ma
ute rebuthi baho buhif
he. Mina angisiye ufati
waho! Ngijakutshela ngith
angikwati wena. Hiphak
fakati nobutongenelisa. Ma
kunginwusela ngenyoka
ifile.

Uyawati mafa kuma kwa
wo. Wena ulanje lifa linini
Letomo notilanjile etalobola
inombi yini? Noma eta

sebedwa u wena watibeka
 kuzihlo yini? Noma ete-
 mandla etasebedwa uzihlo yini?
 "Mfuna tomo taliphi lifa
 kuwona she lawa nengi
 wabalayo?" Athi yena mi-
 na ngiphike ngetomo taba-
 tebaro nje neti kuwena.

Athi Nsoyi, bowulelasebwa
 ubani lelofa laho?" Athi
 Vula, uhwemwana uyena no
 toholela ufwana, mina ng
 tothatha tomo tohe ngiya
 kolobola ngato bafati bam

Athi uhwemwana
 cha, vidlalifa, kuhle uk
 wede kahle. Ngitoke ngiya
 eyosini, kengiqele kokuba
 ke isihlanganise sohe thina
 sasimile umndenini wemhu
 wami ngembili kweyosi,
 la ehulumama umhwe wa

ngalétomo. Siyocejana, ke, ma
seki phenyeka koke kuhulu-
ma nokwabekwa umhwe
wami.

Nempela, ke, aye ukhwe-
mwana eyosini. Afike athi,
"Ndabezitha! Ngite kuwe bang,
kuhona umumu nothi uyi
ndlalifa yehweni lami. Uthi
angimunike tomo toke ayamba
nato. Mina angivumi.

Iyosi ithi, yebo. Ukhwe
waho wayebite majoda wa
waletha kumina, waseda
hofakati bahe, ngenxa ye
kuba engenawo umndeni.
Ma sekufike umum, ke, nothi
uyindlalifa kuhle sihlanga
ke sive kokuthi kuyahla
ngana yini kuhulumama.

Nempela, ke, ahlanguana
lamajoda eta eyosini. N

lenjoda nethi iyindlalifa yab
hona.

Kwathiwa kuyona, "Hh. Huh-
ma njoda, uthini?" Yathi
injoda, "Ngitolanja tomo ne
tino tohe ngoba wumina
indlalifa ya Fasitele. Abuta
majoda athi, "uphumaphi?"
Wathi, "Ngahle e Lovu." Athi
majoda, "Wake wafika la
ngembali?" Athi umunye,
"Cha." Athi majoda, "Uya-
mwati Nsoyi?" Athi umunye
"angimwati." / Athi majoda
"Uyamwati Fasitele?" Athi
umunye, "Angimwati." Athi
majoda, "Wamngwabelwa
ubani Fasitele," Athi umu-
nye, "Angati, ngeva kuthini
wamngwatshwa uNsoyi ne-
nyeni wake. Athi majoda,
"wake waya kuNsoyi wa"

304

kothathisa kokuthi washiya ku-
hukuma kuni yise?" wathi
umunnu cha.

Majoda: "Uke waya kohala kunsoyi?"
Umunnu "Cha."

Majoda: "Uve ngabani kokuthi nsoyi wa-
ngwababa yihle?"

Umunnu: "Ngive ngemina wesibili."

Majoda: "Kina wesibili uyena nokutshela
kokuthi woti ndle lifa liku-
nsoyi?"

Umunnu: "Ehene."

Majoda: "Chaza ndala lifa. Uzglati lifa
Lelifa notolifala notolida yiliphi
Utokudla lifa nelasebedwa uyij
ngemandla ahe? Noma utokudla
lifa nelasebedwa uwena nga-
mandla aho walibeka kuyihle
noma utokudla lifa nelalobola
inombi yini?"

Umunnu: "Angati. Mina ngive nganaba
nsoyi wesibili kokuthi lifa lan-

angize kolithatha ngoba lidliwa
yinombatana. Ayibo inombatana
neyake yadla lifa

Majoda: "Utshi yilifa liri kulamafa
phe nesiwabalileyo?"

Umunu: "Hhayi angati. Yilifa nje letomo."

Iyosi: "Uyabona munu, lifa liyasebe-
delwa. Nsoyi nohla usetele ma-
joda. Kojwa wena utshi awu-
tange umwati yiloku atalwa.
Fasitele ufe egugile, engena-
fwana. Wena utshi awutanga
umwati Fasitele yiloku wat-
lwa. Utshi Fasitele way-
sebedelwa ubani pho?"

Fasitele ashiyanga yomo y-
lifa la. esibayeni kuyena.
Lifa nelashiywa u Fasitele
nyena ufati lo, mamzolo, na
ngamthatha, umubekele inj-
agane, ikulobolele tomo ne-
yilifa laho.

Tohe letomo notiva nga-
mamzolo etshi etelifa, akutona
telifa. Tasebedwa unsoyi e-
ngakast qagci. Watibeka
kuyise edela kokuba yise a-
senge adle. Teluswa uyise.
Uthe la ehluleka hona, tsoyi
wamfunela tityanga kutona
letomo. Wamondala noma
kufika indlala nekweswela
kwehlobo lohe.

Nalendu nohleli kuya
yahiwa unsoyi nemyeni
waxe. noma kufika uku
kubula ng tsoyi nemyeni
waxe etinyangeni.

Nefwana wekwelusa u
hiphwa unsoyi.

Kuthe nalaho lihehla
sehluleka labita mina
(yosi), lathi angitofakata
kanye nalamajoda, na

umndeneni engenawo.

Wathi tohe tomo nanato
tasebedwa unsoyi. Yohe i-
mahla nanayo, yasebedwa
unsoyi. Nendle, nemasimun
ulimelwa unsoyi. Ngako, ke,
nofwana wekwelusa wamunikwa
unsoyi. Naye lucobo, ngadwe
unsoyi ngako koke.

Ngako, ke, ngoba ngokw u-
yehhuleka, yohe lemahlalyake
uyinika ufwana wansoyi
nomncane. Nsoyi nenyen
waxe bamondlele yona un-
nwa lowo ate ahule.

Nefati lo waxe wathi
batē bamondlele yena. Ma-
efa bamngwababe, ngoba
anayo indlalifa. Sewa-
memeta wamemeta kuba
bakubo ethi kuhle indla-
lifa ifike itomsita, ayi-

ifike. ngako, ke, uyabona
kokutshi ayibo, mhlambulbe se
yafa, ngoba naye atange a
yibone nangemehlo.

Wathi futhi kuletomo
nakulemahla yohe ayibo
imahla yelifa netomo telifa.
yohe leno, ^{iyimahla ya nsoyi} ~~yimandla ansoyi~~
ngako, ke, yena uyiphila i-
ngane yefwana nencane
ya nsoyi. ngoba nezulu
yodla lifa lo leyise, ukhu
mwana

Yamtshela iyosi yathi aliho
lifa nelingadliwa iyona laha
lifa nelashiywa uyise uyena u-
fati lo. Kuhle amthathe ufati
ede nakubonayo ngaye ngoba
uyena noyulifa lahe.

Yaphela laho leyo njaba
nempela indlalifa yajumala...?
tshatha ufati yaya komganji

K13/27

493

ku ntscha wase lowu. Wam-
lobola ngetomo netiyisishuya galo-
mbili ngoba ufati wayemasu
mabili. Naku ntscha wa-
fike ate atala muru.

Yaba yihona ilitholayo, ke-
lifa neliconjene nayo indlalifa
yayeka kudlala nga nsoyi
ifuna kumephuca mandla
abe, ithi ayilifa layo.

Emahleni yansoyi naynikwa
nyise. Fasitele, kwakuhona buhlal-
bwenina, netiphuku netibili teke-
lala, nemageja emsukwa naman-
nemihono nemine.

Tomo tingalimi. Tatidliwa in-
ma tisengwe amasi; kuphela. Wa-
wufica tithuthumela, nje, yikuh-
laphala. Tisengwa. Ligula lilin-
we lalifukulwa yibanu nababil-
yinjaba yebuhulu bals. Lehany-
kugawulwe mabaya ahiwe kab-

K13/27

39

5493

Kuphanyekwe imiphanda nenetifa
emabaxeni. Kubambisanwe ma-
gula athululelwe emiphanyeni. Ku-
phume tangqondo tegqwale mipha-
nda leyo. Ma kubona tingane
tihangetwe tangqonjo. Kugqwale
tandla nje, kuzilihedeheze, nje.

Lamasi nake miphanjeni ke
aphehlwe ngetini. Kute kuphume
tigaxa temafutsha. Kuphehlwe
njalo kute kuphume mafutsha nge-
mpela. Bachithe umbobe. Batho-
the mafutsha bawapheke. Bawa-
pheka njalo ayisigaxa nesihulu
nesibunjiweyo. Aphekelwa kokub-
kushe liphunga lamasi kusale
futsha. Abe sethelwa esigubwini
sibe umfuma. Umfuma wemnu-
zane wekugqoba ekado egeza
utimba. Egeza ngelujaka
ngoba isipho yayingatiwa.
Kwakuye kubumbwe

jaka lokuphondla. Lubekwe emcengetini nobumbelwe kubeka lijaka lwekugeta ubu so notimba. (njengani, nye nitshenga sitsha sekufaka insipho yenu nekugetwa ngayo).

Kube sekuba hona sigubi. Sigubu siha amadi ekugeza umnumzane. Nemadi lawo ahlala elawini. Ahiwa njalo ekuseni. Sigubu sibekwe etulu kwemcengezi nobadi wekugezela.

Kutshi ekuseni, umnumzane athathe sigubu. Achitshatele amadi emcengetini wekugezela. Athathe lijaka aphaqule ngalo, achithe lawo madi. Athele namamwe amadi emcengetini, ahlambulule athi du. Ethule liphele lake emfumeni. Agcobe athi

ufike eseqingitela umnumtane
 . Namamwe mafutha edine
 umfuma anikwe nabagoo-
 ba tijwaba. Bangawathengi
 kojwa.

Tomo leto netanikwa Nsoyi
 tateda yohle leyo misebedi
 Tihukuphele tiqingitela.
 Umum atibuke ashaywe yibu-
 valo sengathi kungathiwa
 etake. Pho! Ke! Bohle laba-
 lahla liqala. Levuna Nsoyi
 nowaphiwa uyise watifela
 amho umum noke e-
 phuqwe ino nasuka ephi-
 yona. Wadla Nsoyi!

1.

Yebo, ufwana wematibulo
 uyena noyindlalifa, ngekwe-
 thetha webanu.

2.

Imahla, kufa yise ei

syithathe indlalifa ibuyele
kuyona. Ilobolele bafwana
bekhwabo nabeta emuva kwayo.
Tomo tohe netilobola mano
mbatana, itifake esibaye-
ni kube etayo.

3.

Ma kubona tikweletu
netashiywa tediwe uyise, tiye
tihohwe iyona indlalifa

4.

Ma kubona inombatana
nesuke elumelwe ufwana ne
mqane, elumelwe uyise
nomas engesiyo indlalifa, le
nombatana iye yenje eje
tomo tibuyisehwe kulowo
fwana, atidlenena.

5.

Tomo tohe tinikwa yen-
lowo fwana nosuke eluma
uyise inombatana. Ayiha

iyomo nedliwa yindlalifa
kuleyo nombatana.

Ma ufati efelwe yinjoda
akanamahla. yena lusobo
lwahle uyimahla yendlalifa.
Ma egana, iyalobolisa.

b

Ufelokati analutshona-
ngabululeka ngalo kube elwa-
he etinyweni. Tino tekhwahle
etahle ngesandla sendlalifa
netombusa. Noma indlalifa
kuyinjodana yahle, noma ku
yilungu lertini wahle.

Leno yedelwa kokuba
kwatiwa kokutshi ufati w
lobolwa ngetomo. Ma es
felwe yinjoda futshi anga
yamba agane nomumwe
umunu abolwe futshi.
Ma eyamba eyokwenya ku
munu umunu, ufelokati
atshathi lutho elifeni lohe

lejiwa unyeni wake. Ushiya
yohu ino. Athathe ingubo
yake yekulala nelucansi lwake
lwekulala kuphela ayambe. In-
dlalifa ke yona iqhoshele yohu
ino leyo.

Ufati ma engafuni kwehlu-
kana netino tekhwakhe, uya
ngenwa. Kusuka noma
umfowabonjoda yake am-
ngene. Ahulumu naye ko-
kutshi, Ajengoba umfowe-
thu efile wakushiya neti-
ngane, akufwanele kokuba
uyambe ushiye tingane kasi
kanye nelifa lekhwakho. Na-
ba ngihona mina, ngingo
sithatha sikhundla sengan-
yekhwethu. Ngingamtalala
umfowethu kuwena njenge
ba yena engaseho nje. Ma-
ngingakondla, ngikutalali
ngigqine netingane ter-

yekhwethu neshonileyo.

Mfelokatu angabi nemandla ekukhuhuma lutho ngoba ne-mpela ufele. Ulahlekelwe. Ayibo nemwe indlela nanga yeda. Ngoba noma engaga-na nomumwe umumw anze ke ayambi netingane tahe ngoba tijilifa, otishiya. nga koke ma eqhamuka nofuna kumngena, naye aweho a-mandla ekwala.

Ngoba phela futshi ayibo ino nangayihlalela angagani muni. Kwakungeho nekuholwa ukukhuhuma njengat banu banohlange, okuye kutha ma umumw efele yinjoda atibophe angagani noba emnje ne athi uyiholwa. Ahlale a-ngatali, angagangi nemajoda kucala kwakungatini.

loko kwakwatiwa kokutshi ufati
nyatala. Ma injoda yabe ifile
kufwanele kuvakale kokutshi
ume ngabani. Nalowo neme
ngaye amlokole kubuye tomo
tite kundlalifa.

Ma ufati engenwa, alobolwa
Kojwa bahlanganiswa ngembi
ti nehlophe. ngoba kutshi la
sebebumelene nefati, injaba
yethulwe ekhehleri lehaya.
Libehla limeme libandla lehaya
nefelokati kutshlanganiswa injab
kokutshi, Gangada lo uyena
nafwanele abambe ufati lo
hona esemadi nje, angate
acalate banu beraba alahle
tingane tasokhwebu kasi. Ku
hle Gangada ambambe atalele
sokhwebu. Angene efeni la-
sokhwebu. Ondle tingane leti
nelibandla livume imp

litshi ufati abambwe uyena Ganga-
da lona hona esemadi nje, anga-
te acalate umunwe wukumondla
enabeni kani uhona Ganga-
da ngwanelo.

Ma selihubumile libandla
lahlanganisa ngembili kwelike-
hla lehaiza, abutwe ke ufati
kokutshi yena utshini. Naye
ke angabi nemandla ekwala
ngoba amahungu emtini wabe
ayamthanda. Ayambonelela
kwekutshi akufwaneli athi
ehluphekile, abuye ahlupheke
futhi alahle tingane aye
kogana. Kuhlalangenwe ke
melanywa wabe wemtini, a-
vume naye.

Kube sekumiswa lilanga
nabatohlalanganiswa ngalo.
Ulangada ke utota nembutia
nehlophe ngalalo langa. Ayi-

493

K13/27

beka ngekuyethula eliheleni
ngena yekuba ijimabla nato
ngena ngayo kumfelokati.

Kuhlangane, ke, banu bemhaya
Ihlabwe imbuti. Bafati bapheke
kudla. nelijiki. Kudliwe inyane
ma nelijiki nekudla, ke, mhla
gangada engenile kumfelokati
wasohwebu.

Umngena njalo, kutokwediwa
kanje:- Gangada utongena endli-
ni le neberzilala sokhwebu ma-
elala nefati wawe. Babe bobobila
nje nefati. Kungabi biho munu
nomumwe. kukesuku, ngetihathi
tekulala. Utokwendlala athi du-
Wendlala esililini semajoda.
Nefati endlale esililini sahe
sebafati. Alale ufati nenyoda
ilale.

Phela kusuka ufati wachwaba
unilo etiko edela kuhanyisa ma-
bendlala. Abe sewoyeka ke

493 49. Mafa Ebanu (Continued)

49

K13/27

uqima. Ma sebekasi, ke; bangada
ambite ufati. Nyalo ma esangena
angene nelujengeti alustise etiko
abe sembita benginda ngemahu
balo. Sebwadla bwadla beceja.
babeke lujengeti elilongweni. Abu
Ye ufati ete enjweni yaha nalala
kuyona. Nenjoda ke yendlele i-
ceje. Ibite ufati ete ufati. Bangada
amngenise ufati engubweni yaha.
Balale ke kusa. Beda kona loko
nokwediwa ufati elele nenjoda
yaha. Naye bangada phela use
yinjoda. Nyalofati Umngeniile.
Ngalobusukukye, maba
ngenene ngabo, kosa ceje b
ngaphumi emyango. Bayogoya
bobobili bangabonwa yihlanga
Ufati yena atimboze ngenigubo ag
ngempela ngoba kade eselele na-
njoda nemngenayo.

Nekudla batidlele nje ba

3
4
5

enyango naketindlini la bedlela
hona. Bangaphumi bo Gangada
nemkake welingeno. Bathi
ma sebelambile, kuchamuke
umunu nekudla kwabo.
Afike ajidule sicaba, sivule-
ke kangane, achamukise lu-
hamba noluphetho kudla kwa-
bo. Akwemukela Gangada. Badle
nemkake welingeno. Badla
njalo bavalile enyango. Nake
muni futhi babalethele ku-
dla badle. Nakesukw ba-
balethele kudla badle. Bab-
ye balale. bo Nomumwe a-
ngene engubweni yanomu-
we, ngoba bangenene phela
bembathisane ngubomwe.
Balale njengebanu nabatsha-
-nayo, ngoba bangenene. Ke-
kuse, ke. Ma sekusile, ke, ke
phelile. Sebetovuka, nje, ke

le. Baphumele enyango. Bate-
dele noma yini nabathanda
kuyeda, njengebanu nababuku
lekileyo, nabaganeneyo.

Loku kokuba yangada a-
fike nemahubalo, ke, bacale
ngekwadla bengakahlanga-
ni, wedela isila. Ngoba phela
uma umunw elale nemfelokati
uye aguliswe yisila. Idi pho tahe
tibe tinje. Agule ate afe. Egu-
liswa yisila ngoba elale nemu-
nu nonemnyama, ngoba efel-
yinjoda yake.

Ma edle mahubalo, ke, ayi-
ngulisi isila.

Ino, nje, injoda yelin-
no ayinasitshudi. Yena
fati, lo, ubuye ayichoshele
Ayede lite. Aloku eyinqikisela
ngetino, kokutshi etenjoda yake
neyashonayo. Eloku eyinqi-

K13/27

sela ngekutshi ayimlobolanga.

Bafati nabaringi nabange-
niweyo, baye babuyele etinga-
neni tabo ma setibulile. Ba-
walahle majoda elingeno. Ba-
hohlwe yikutshi, lenjoda neya-
mngenayo ufati, yamisita.
Tino leti tabambeka nje, kokuba
lingadliwa yindlalifa, tabambwa
yikuba angenwa yinjoda ye-
lingeno. Bona ke basuke bawede
lite majoda elingeno.

Nawo majoda asakuhlaka
-phela loko kweda kwebafati, ng-
-ba nawo aseye athi ma e-
ngene ufati engakaganwa, a-
ye aganwe. Eganwa wufati
wempela inongesize welingeno.
Eganwa ufati (inomli) noto-
lobolwa ngetomo. Ngoba ufati
welingeno uqhoshile. Uqhoshile
njalo uqhoshiswe yikubamba
ngalobolwanga ngetomo. Ma-

njalo ugabe ngekuthi utoyixosha
injoda yeligeno ma sekum-
lungelo.

Ngako ke nenjoda imngenela
kubamba lifa leli. Kube yikhona
iteshelela, ke, ufati notoyigana
imlobole. Ufati notokweda inaw-
do yayo. Ufati notoklonikha u-
mendo nemuti wekhwakhe.

7.

Linxwa nemasimu kuye kw-
limwe yindlalifa. Netomo futshi
tibuyela kuyona. Ngekwume
lana, ke, iye imsikele ufwana
isimu emasimwini ekhwako
ma egarwa engenamasiimu.
Imlobolele futshi ma egarwa
ma itshanja.

8.

Ayiko imahla neyethulwa
ndlalifa eyosini. / Iyatidlela nje
yona lifa lelo nelifiqileyo ng

K13/27

Asiho sihlolo nesingaphiwa
 lifa yindlalifa. Lifa lidliwa yi-
 ndlalifa yojwa. Futshi nayo
 ihlala isimehlo mnyama. Ngoba
 iyahalisa kuhlala kwayo. Loku-
 yimamombatana nokugana
 sekufelwe uyise kuyamba
 kuhala. Kuhaliwa yindla-
 lifa. Ngoba yona yati ku-
 coca lifa ilelo letomo netimbu-
 ti kumhwenyana. Arjibe i-
 sanaka kubungisela uwai-
 nwa timo netifwanele aye
 nato emtini wake kanti u-
 lobolive.

9.

Injoda ma iganwe yisit-
 mbu, kuba hona imakhla n-
 ningi endankulu. (Tomo, neti-
 mbuti, nemagusha. Nengubo ye-
 njoda yekulala, nebusansi lwa-
 nesigqiki esekucamela esukuc-

sekukhlala emvini. netiyamba
ke tekuphakela injoda kudla
netekuphutela lijiki, netinywana
nje ke tohe netingane nanetiye-
lu takehaya, netisebedwa yi-
njoda.

Kubafati nabeta ngemwa
kweyosikati, nabo batokwa-
hehwa tindu tabo. nakubona
kubekwe ingubo yenjoda leyo
yabo yekulala, ufati ehke lincane
lwenjoda. Injoda ibeke siqamel
sayo sakuleyondlu, netigqiki
tekukhlala yona nebani beli-
bandla. Kube yilowo fati im-
nike isimu sayo yendlu ye-
khwakhe, ukute atilimele, at
phekele atidlele ati sitsha
njoda.

Aliho lifa nelisebedwa yinjoda
ilisebedele ufati nomncane. Ka-
jwa ufati nomncane uyadlithal

lifa ngalendlela:-

(1.) Ufati nohutheloyo uyeluka. Gluke mahubo netitshibe nema-
hlido, abumbe netiyamba. Kufike
banu nabafuna kuthenga. Ba-
thenge ngembuti kunesimwe si-
hathu. Lembuti, ke, itokwemu-
kelwa yinjoda, / Iyefuze. Yande
imbuti. Injoda ithathe leti-
mbuti itinike umunni nofuna
timbuti yena amnike iyomo
ngetimbuti leto. Ngoku ke le
yomo itotala yande. Letotoma,
ke yilifa lakuleyondlu nencane
Kojwa sibaya simwe ngoba
umunzane munye, unabafati
nabaningi.

(2.) Ufati utotala ingane yefu-
na. Lengane itoqashwa umu-
nu noyisihlobo. Ayiqashela
kokutshi mayimelusele tomo.
tathe ngoba yena atalanga

K13/27

493

fwana, uhlu phwa yikwelusa
ton o eyinjoda.

Bevana ngekubhuma nemnu
mtane, amtshelaka ufwana ba
ngume kokutshi utokwelusa e-
luse kote kuhathale yena u-
nwanwa. Othi mbhla ebuyayo
abuye neyomo yake natotshi
efika nje abe ehombelwa yona
kungangumwa luhlobo nasi-
linganiswe seyomo.

Kunesimwe sihathi injoda
leyo ihombe linkonyana ne-
lincela kunina. Ufwana
eluse eluse, lelo nkonyana
lite likhwebwe litale. Uyac
uyagojuka useyamba neyo
mo isinelithole, usefike uy
vuba ehaya. Leloke, yilifa
lakuleyondlu yekhwabo lowa
fwana nosebedele leyo yona
(3). Kunesimwe sihathi

ufati nomngane utotala tingane
 tebafwana netemambatana.
 Kutofika umum nowisihlobo, no-
 ma yimunu nowumngani
 wemnumzane. Lomunu a-
 fika etihalela. Etihalela nge-
 ngane yekuphathela umkabe
 urwanwa. Bevane ke ne-
 mnumzane. Bahawukelane.
 Umnumzane abe sebata u-
 fati nomngane. Sebehuluma
 ke nalomunu, bentsheleka
 ingane yenombatana. Se-
 yitohamba ke lengane imphe-
 the kahle urwanwa lowo. Ye-
 jwayele kahle kulowo muti
 Imphathe urwanwa ate ab-
 njala impela abuse mathole.
 Ithi mhla igojukayo, bayinike
 imbuti nabayibonga ngayo.

Ayemukele imbuti um-
 numzane. Itale yanje. Kufil

K13/27

munu nofuna timbuti amnike
tona. Yena amnike iyomo.
Ma emnike iyabi, kubuyi kw
fike umunu nofuna iyabi
yena amnike iyomadi. Itale
leyomo, ibe yilifa lendu na
ncane ekhwabo leyo ngane
neyasebedela leyo mbuti. Ko
jwa sibaya simwe, ngoba
umnumtane munwe, uneba
fati nabaningi.

(4). Kutokhula inombi yakwa
fati nomngane. Yenzi kumun
nu lenombi. Umunu lowo
ayilobole ngetomo. Tibuyi
letomo time esibayeni sem
numzane lowo nowujise we
nombatana. Letomo etakuleyon
nencane la kutelwe hona leyo
nombatana meyenjileyo yalobole
Kojwa sibaya simwe ngoba ne
mnumzane munwe, uneba

nabaniingi. Eohe lebafati bayoba
yinabahlangana esibayeni semnu-
mzane. Yohle lemahlala eyem-
numzane ngoba nebafati e-
bake. nebanwarwa ebake.
netindlu leto etake.

Kojwa ke ma selidliwa
lelifa, lidlelwa kuleyondlu la
ku welahona. Ma kuziyomo
yakendlini nencane, iyohla
bwa ceje ithuthelwe hona
ite idlelwe hona. Naye w-
fati nomngane eve kokuba
ake ziyosikati ngenyama
yekhwakhe. Umnumzane
ahlale kwake ite iphele i-
nyama byo, kube ziyonane
humbula ziyosikati

Ma umnumzane efa
eshiya bafati nabangane
benemajodana, kuba ziyey-
ndlu ibe nenjodana yahona
netoba yindlalifa yayo.

Kube yileyo njodana itidlele
lifa lekhwabo, kube yileyo
njodana itidlele lifa lekhwabo

Ma injodana ikendlini
neyulu yojwa, lohe lifa lalah
lidliwa yiyona. Ma futshi
injodana ikendlini nenqane
kuphela, bohe betele manom-
batana, lifa lohe lidliwa yileyo
njodana nehona neconjene
nalo.

Ma bohe bafati satala
tinombi tojwa, umfowabo
yise nyakwati kulida lifa
lelo. Yena ke ateki nebafati
labo abangene.

10.

Imahla yetindlu ngetinda
iyatiwa. Idliwe yindlalifa
kojwa iyidlele. kuleyondlu.

11

Leyondlu engenandlalifa
lifa layo lidliwa yindlalifa

misiweyo, Kojwa iyidlele kuzona
leyondlu laho lifa kuwelahona.
Ngoba uthetho uthi mummwe
ummumzane. Baringi bafati.
Wulowo fati uyathanda kuggiggi
tela ma sekudliwa lifa lekhwakhe
lidlelwe, ekhwakhe. Naye banu
bete batogela ekhwakhe ma
sehlabwe iyomo yekhwakhe.

11. 12

Kojwa, ke, ma ummumzane
ne efe wabuluma, lifa livi-
kwa lowo ummumzane nathe
malinikwe yena, ma ingeha
indlalifa kuleyondlu.

Ngoba kunesimwe sihat
lifa lisuke lisebedwe yinomb
tana. yenja ceje kwase
kusebeda yona inombatana
nekhwemwana basita ukhu
kati lowo.

Ma yise ethi lifa utolisa
ingane yenjodakati ngenx

yekuba nina wesitwa njyo,
 iyanikwa nempela ingane
 yenjodakati, njengekusho
 kweyisemhulu.

12. 13

Imahla iyabiwa njengekwa
 ba kwemumzane efa. Ngoba
 noma umumzane enama-
 jodana, nendalifa, ma e-
 thanda, uyambulela iyomo
 ufwana nomncane.

Kunesimwe sihathi
 kvedeke kokuba etomweni
 temumzane, kube hona
 tomo netasebedwa ufwana
 nongeyona indlalifa. We-
 lusela umum seje wamb-
 lela ngeyomo nefike yatal-
 ma yise efa angeke abede
 buxoki bokutshatha tomo
 leto tefwana atiphe indlalifa
 Tomo toba etemirito njem-
 kutisebeda kwake naye

Kwakungeho nkantolo kucala
 Tinja ba temuti tatingariswa
 kombulu. Tatilungiswa un-
 mndeni. Njengoba niva
 nje kutshiwa imi yem-
 nyeni ayingerwa. Kwaku-
 bangwa na kucala kuba-
 ngwe wona mafa lawa.
 Kojwa kuhlanganise umnye-
 ni uhuluma. Uhungise
 wehukanise kahle tohetira
 ngeminyombo yayo. yato.

Amahosini. Kwakungate
 kungayiva komangalwa.
 Umunw nowayeyiswa eyosi
 yilowo nowayemukiwe. Na
 kwakuthiwa makabulawa
 nempela iyosi iphake imi
 iye kovimbezela la kumpoma
 tayomo. Ibulale ke kulowo
 muti. Ngoba iyosi itshelile
 kokutshi lowo muti m

P 65

Mafa ebanu (Continued).

493

K13/27 M 15

S 493

Ma indlalifa isengane
ize ibambelwe yinomumwe
umunu nofwanele wukum-
bambela. Noma kuwufowabo
yise nye azibambela ingane
ite ihule itidlek yona.

Ma leyo ndlalifa nebam-
bele unwanwa notaba yindlali-
fa yone imahla yelifa, ize
iyibuyise ma seyikulile leyo
ndlalifa nebambeleweyo. Ngoba
lifa liyatiwa. Basuke behona
nabonina babe yibofakati.

Futshi umunu nobam-
bileyo nye atiwe. Ngoba
phela ahona mahela eha
ma engeho, ke, kulowo mnya
ngo, uhona umnderi. Ngoba
ba abeve befa langa limu
bohe banu. Bayasala nye
nabayasale bencuma tin

temnjeni, ma kwedekile
 ke, babuceka bohe banu, ne-
 yosi iyediwa fakati. Kunge-
 ve kutshiwa yiliqala. Kojwa
 ngenxa yekuba yona ijim-
 nu nowetshembekileyo, iya-
 qelwa nje ngesihle kwekuba
 ifakate lowo muti nowafa
 wabola. Ifakate kokutshi-
 lifa lalaho lifwanele lidlive
 wusibanibani. Ngoba lihehle
 lahona lathi lathi ma selifa
 naloko likusho ngoba kuyi-
 kuthi nekuthi. Ngakoke
 loko kusho kwalo kwakw-
 fwanele. Ifakate kanyalo
 ke iyosi

Kunesimwe sihathi u-
 xabane lowomnjeni, kojwa
 wena ungate utigaxe ekha-
 nthi abanu baxabane, kan-
 batosuke bablangane nga

ke ngoku. Imi yemnji a-
 yingenwa. Kuyabukwa nje
 ngoba utobanga ubange u-
 buye uhlangane. Wena ke
 ma uwubangisa, sewuto-
 kwederjani ke ma sewuhla-
 ngene? Ngoba utohlangana
 ngawe ukwede lixoki. ne-
 mpela uke uyilixoki, ngoba
 kumbi kungeni tinjaka te-
 baru ungamemiwe. Yibu
 xoki lobo.

15.16

Ufati angeke abe yindlalifa
 ma efwanele kokuba abe
 yindlalifa, uye angenwe w
 munu nofwanele yikudla
 lifa. Alidle ke ufati leloli-
 lidla ngoba engewe yilo-
 wo nofwanele kudla lifa le
 loko kwediwa ngoba ufati
 walobolwa ngetomo. Yen

K13/27

Lucobo lwake uyilifa. Phoke!
 Lifa lake ladlana yini? Loku
 lifa liyadliwa. Naye ufati
 ulidla lifa edliwa yindlalifa
 ma indlalifa ingamudli
 naye ngeke alidle lifa, ngo
 ba naye uyilifa nekufwanele
 lidliwe yindlalifa. Ngoba
 walobolwa ngetomo. Washa-
 yelwa nezomo yemchoyiso.
 Ma injoda yake ifa, baho-
 na nabafwanele kumngene
 na bangene efeni nelishi-
 ywe yinyeni wake. Ma
 evumile ke wangenwa wa
 dliwa yindlalifa, ke, utoli
 dla lelolifa nelishiywe wa
 nyeni wake. Ulidla ema-
 ndleni endlalifa nedla
 yena nelifa lelo.

Injoda kati ingaba yi-
 ndlalifa. Njenga nsoyi ni

Loko kudla kwayo lifa ku-
ngafakatawa umndeni no-
wawubukele ma injoda-
kati ileda lifa lelo noma
yondle yise nenina. Inthi
umndeni we sifakato nesa-
fakatawa uyise ma efa aba
lifa lake. Bayinike injoda-
kati leyono nefwanele koku-
ba inikwe yona njengeku-
sho kweyise efa.

Nelimwe lifa eletikhwama
tekwelapha. Ma kufa injoda
iyinyanga, kunesimwe si-
hathi lifa lekwelapha alemu
kelwa ziyosana. Lemuke-
hwa wufwana nje nonger
eyiyosana. Kunesimwe si-
hathi lithambele inomba
tana. Kuthi ke yise ma
esefa, ethule tikhwama tem-
thi yake kuyona inomba

K13/ 27

70

5 493

Ibe seyihlaba imbuti, itemu
kele. Ibe seyiba yinyanga
ngemithi yeyise.

nomumwe usuke etha-
katha. Ifuye tiwane. Ti-
ngevi tiphakelwa yiyosana
Tiphakelwa yinombatana.
Itisinise. Itithume kobulala
tiyambe tibuye. Nayo iya-
mbe neyise ma beya kotha-
katha.

Leyo nombatana nenyalo
ke, yiyona nedla lifa leti-
wane leto ma yise esefile.
Amuho nongayibangisa ngo-
ba yeda usebedi wayo ne-
watiyo.

№ 17

Ma indlalifa izinqane,
iyabambelwa. Ithi ma sey-
hulile, ke, ithathe lifa layo
ihidle yona njengebundla
bayo nsalo.

17 18

Kuye kubethwe umuntu
wesilisa noconjene nenyango,
wekhwabomuntu nofileyo wa-
fa washiya lifa kasi. Kuthiwa
kubhe abambe kute kubhe
unwanwa lowo notoba, yi-
ndlalifa.

18 19

Ma sekubhe ufwana lowo,
nyalithatha lifa lohe akubhe
kumminilo. Abite wohe um-
ndeni ublangane. Ma ese-
lethula, ke, kube hona bu-
fakati bwe minjini. Ufakate
kokuthi nempela lifa ule-
thula kumminilo, nje, ule-
thula liphelele, nyengoku-
shiywa kuwalo wuyise we-
ndlalifa. Tomo netonakaloy
tiyahohwa. Tihohwa uyese-
lowo nowatonayo. Yohe

njaba ihulumelwa ebandla.
 Ihulumwa umnjeni. ma
 ubanga uyayayekwa ubange
 ubange ubuye wehlukani-
 selane nje kahle. ubuye
 uhlangane futhi. Ngoba
 phela limnani lifa. Nalowa
 nobambile kuba buhlungu
 ma esepuma sekuhile
 indlalifa. Kozwa acinjelwe
 wuthetho. Ngoba ma sek-
 hile indlalifa kufwanele
 lifa layo libuyele kuyona.

14 20

Usebedi wemunu nosuke
 ebambile indlalifa, yikond
 indlalifa, ayibulise ka hle ng
 kwethembeka. Adle komo
 netshirwe wuyise nowafayo,
 wendlalifa. Adle nina wendl
 lifa ngoba wuyena yeywa
 noyilifa nangase alidle n
 shirwa umfowabo. Ngob

K13/27

shiya yena ufati lowo no-
ngangenwa. Lifa leli yima
nombatana netingane te-
bafwana, nelomo.

Umunu ke nobambli-
leyo, yena angadla ufati.
Abe ese wondla tingane
tihule kahle. Manomba-
tana enje, alobolwe nge-
lifa. Yena alilonje kuye-
na esikayeni. Nebafwa-
na bahule baganwe.
Abalobolele. Kulona lifa
lekhwabo. Tendlalifa
ihule. Ayibuyisele elifeni
lekhwabo.

Ma kuhona tomo nat
tshatha tekhwakofwana, uy
tihoha ngoba utitshatha
njalo, lifa nalibambileyo
yatiwa umnjeni. Ngokul
nelomo netatalayo tiyati

nematshole ato ayatiwa, u-
walonja kahle nawo atē a-
hule kahle.

22. 21

Ma esebuyisela imahla
endlalifeni, utobala atē a-
bale ne kutala kwetomo, ko-
kutshi tatale kangaki etel-
sile. (Kuloko phela kuyatiwa
kokutshi naye wayela a-
masi ato). Babe sebem-
shayela iyomo ke ngekwe-
lusa kwake tomo telifa.

Abe sebala kokutshi
wondla tingane tifehwe wu-
yise tatetabula nato tenja.
Abe semshayela iyomo fu-
tshi yesondlo.

Abe sehomba tomo teli-
lobolo netalobola bayeni be-
manombatana. Atihombe e-
sibayeni. Abe seshayela

iyomo futōhi yekucoca lifa
kubakhwemwana alibuyi
sela ehaya.

Abe sebala tomo nati
holela tinyanga telapha
tingane. Tingahohwa leto.

Abe sebala tomo na-
tonayo takubondalifa.
Atikhokhe.

Behlukane kahle ke be-
buyiselene tohe tindleko taku-
tako. nefwana abuyelwe
yitindleko telifa lahe. nem-
phatheli wawe naye abu-
yelwe yimandla ekupha-
tha kwawe lifa kanye ne-
tindleko tekusebeda kwah-
ephethe lifa. Naye ahohe
imahlā nayonayo yake-
liferi. Kuphela kahle, ng-
-ba phela uhona umnsi
ni. Mufakati nocand-
lihanja, ngoba wona u-

kohe kumahamba nekuham-
biswa ngako. Futshi wona
uyofakata noma sekumnya-
ma. Ufakata njalo wedela
kokuba kuhunge tino, kuhla-
lwe kahle.

21. 22

Nakamwe bonw naba-
phathela tingane lifa, baye
balidle balobob balichobotele
nje bona, sengathi bekuyi-
lifa labo. Ingane iyahula
seliphelile lifa leyise. Neti-
-nombi tenje tilobolwe.
Angene lomunu achobotele
tomo leti netilobole tinombi
aticeje. Iyahula ingane
aliseho lifa lehwabo. Inga-
be isatshola neyomo le yeku-
lobola bafati bayo, kanti y-
yitehwe netinombi. Netino-
mbi leto tenja nato talob

ngetomo.

Ma kusuke kunjalo ke
ufwana uthi ma esehulile
alibite lifa lekhwabo. Kuhlal-
nganiswe umndenini ulisho
kokuthi lalingaka, lingaka.
Inombi nezikuthi yalobolwa
ngetomo nezikuthi, ne-
nombi nezikuthi yalobolwa
ngetomo nezikuthi. Wa-
tikhaka tohe ^{tya} umbeki welifa
watidla inyama. Kwathi
netimwe walobolela nga-
to injodana yake yematibulo,
netimwe walobolela injo-
dana yake nezikuthi, ne-
mwe wemulisa ngayo inom-
bi yake nezagagayo.
Nemwe weyeda timbuti
yadiwa mhla kugagayo
inombi yake nezuh.

Ma kuzambe kunjalo

ke, akuyiwa komangalwa e-
makhosini. Licala nelinjalo
lithethwa yiwona umndeni.
Ulahle umphatheli, lo. Ahla-
wule. Ato ahlawule nange-
tomo netilobola tinombi tahe
ma tenja. Atibuyisele kufwa-
na, naye ufwana agarwe
alobole ngelifa lekhwabo,
nalibuyehwa wuyise.

yehukane, ke, imiti
Ubone seyimangqephungqe-
phu nje. Yediwa yiyona
lemihubaxenjena.

22. 23

Umubekilifa unawo a-
mandla ekulona lifa kojwa
alone emise inombi netogana
ceje itomo taro tibuyise lifa
lelo nelidliwe wuyise.

Uve ke banu bethi kuye
"Ubotidla utiphanyeke m

thambo ato ethala ngoba
tokwukela esiswini njenge-
lijiki.

23. 24

Nenina wendalifa una
lo lilungelo lekumema
mndeneni utomubonisa
kokuthi kwediwa yini
umubekilifa asuke acho-
tele lifa lengane yabe nje.
Nempela umndeneni ukhute
alibuyise lifa lelo nalonile
ma sekuhulumwa.

24. 25.

Ngesihathi ufwana ese
ngene ebusiveni, esethela
usuke esebulile. Usengatiph-
thela lifa lekhwabo.

25. 26

Uma futhi unina wefwa
na efa, kanti nezise futhi
wafa, uyena ufwana n

nelihungelo lekudla lohe lifa
 nelishiywe unina, ngoba
 ufwana lowo uyindlalifa.
 Unina anawo mandla e-
 kucata lifa ma efa. Uli-
 shiya kuyona indlalifa
 leyo. ngoba unina uwu-
 fati akakwati kwaba lifa
 yena. Yinjoda nete ilabe
 yona ilaba ngoba ziyona
 neyihloko yebanu. Inika
 lowo nethanda kumnika
 nokuseleyo ke ikunike in-
 dlalifa.

Indlalifa ingayiqaphune
 la nje injodakati ekudleni
 kwenina, ma yihungile, bo
 kojwa akwona uthetho
 lowo.

26-27

Ma kufa ufati, injoda i
 sehona, ziyona injoda n
 teka ufati notovusa ley

493

⁸¹
Mafa ebanu (continued).

~~2726~~ continued. K13/27

Lowo fati notekelwe endlini
nefileyo, uyena notoyivusa
leyondlu.

Masimw ohe ayo atolimwa
uyena alimele kondla tingane
tefati nofileyo.

noma kuganwa ufwana
wefati nofileyo, utogoya ka-
lofati notekelwe endlini ne-
fileyo. naye amphathise
kwenina nshakazi. anga
mubandlulu. ngoba phela
weta ati kokuthi yena u-
tekelwe kutovusa indlu.

ma kuchamuka ufati
kubafati benjoda yake e-
linga kugqilata tingane
leti netifelwe wurina, uye
athethe kahulu.

alinge ngawo ohe ma-
ndla ahe kokuba acoce
tingane tenyeni wabe ne-
tafelwa wurina. Aticoce
kubese sengathi uyatitala

Ma kufika umunini eto
 tshelaka nombatana yeku-
 phatha unwanwa, injoda
 ithathele kuyena. Ma e-
 vuma, ke, injoda ihlele
 nemunu lowo kokuthi ma
 sezibuya ingane yobuya
 nembuti yekuba ikikade
 iyophatha unwanwa.

Kuthi noma kwenja
 inombi yemnakwabo no-
 wafayo, kube uyena
 notolungisa iminjongo, aye
 kobonjela masondo etomo
 emtini, netilobola lenombi.

Kuthi nengquthu
 ma sebezihlabile sebezim-
 shayile bamu bemtini, i-
 hlabele kwalofati. Kube
 uyena notobita bafati
 nabatombamalisa bam-
 lungise unswani, bame-
 khamise mathumbe. Ku-
 be uyena notomema tiph-
 ko kubafati. Ma befika

nato tipheko, netebalwa noma
 etekudla, temukelwe wuyena
 ma sebedla, futhi, wuyena
 notobeka ngelihlo nelibadi
 kokuthi labafati nabame-
 miweyo bafika netipheko
 Tabo bathole kahle ekudleni
 kube wuyena futhi notobeka
 ticeli kokuthi nato titholile
 injwana nelingene ticeli.
 kube wuyena futhi noto-
 beka kokuthi inyama, lithu
 mbu nelufu nesibinji nenya-
 ma nevushweyo nelicatha
 neliluhlata kucwizwe koho
 loko kwafakwa etitsheni
 tebamu nabamemiweyo
 nebetiphethe kudla, nabo
 bathole kokuba ke bapha
 thele tingane tabo emahay
 nato tifike tijabule.

Kube wuyena noto-
 khulekelwa yibafati ne-
 bamu bohe ngenyama
 le yengane yake. Kube

wuyena futhi notofinjela edolwe
ni efuqukeba yimuthu ye
mabojwe napheke inyama

Kube wuyena notocala
sigqumushelo sengane beyo
ma sekusinwa, bafati naba-
mwe bamsite, bamsinise.

Sigqumushelo lesa yiligama
lesidundutelo nelalihlabele-
lwa wanina wengane
ma ingane isengane.

Ithi mhla iboke ngek-
hala ayithathe ayibekthe
noma ayigone asukume
eme ngetinyawo ahlabelele
asine nayo ite ilale ingane

Ngalelilanga ke kuye
kufunwe lawomagama na
yimaculo nayeculwa wu-
nina isengane ingane,
Kube sekusinwa ke. kusi-
nwe, kusinwe, kusinwe,
sekukode kudliwa inyama
kuphuzwe lijiki. Kuhlaka
tekwe.

K13/27

84 continued

493

Uma ufati wenjoda efa
engatalanga, iyacima indl
yekhwakhe. Tino take tize
tibuyiselwa kufati wekucala
nokwuyena yosikati. Na-
ye athole kudla lifa.

Masimu abuyiselwe ku
yena. Kube sekuthi ma
kubahona injodakati nefika
itihaleli ngesimu, bayiphe
nemwe isimu.

27 28

Nemajodana ma eganwa
aye ahephulelwe masimu ho-
na ekhwabo. Umunni alime
linxiwa lehwabo. Sibaya
setomo tekhwabo.

28. 29

Ma injoda iganwe yisi-
thembu, kufe ufati nomngq-
ne, ashize injodana, iye ithi
ma seyiganiwe, kube yiyona
netolima masimu enina.
Kube sekuba yumasimu ekhw-
yo injodana leyo. Nayoke nga-

493

85 K13/27

leyo ndlela ilidile lifa lemasimw ekhwabo. Ngoba remanewa iyowalima ithole kudla nokuningi emanxweni ekhwabo.

Nenjodakati futhi analo lilungelo lekubuyela ehaya ma engatholi kahle masimw emtini atikhalele kuyise ngenjimana yekulima. Ma beyivele nyodakati bayinika, sekuweyayo njalo lezosimw. Nayo isizidle lifa.

29 30

Yohu ino yelifa yediwa ngenando yendoda. Nenjaba yemasimw yinyaba yenjoda. Yiyona kuthathekwa kuyona koke kukhuluma. Ngoba ma kufa ufati nomqane kufwanele ngethetho tino take ti buyele kufati noyoyosukati. Kojwa na hona laho iyahlala injoda. Ma kubonakala kokut

iyosikati inemasimw neneleyo,
lawo masimw ayehlukariswa
Kojwa nayo iyosikati irikwe
injimana. Kuthi ke masimw
anikwe ufati nongenawo
kahle masimw. Yiyona
injoda neyiyosi yemuti wa
yo. Yeda leyono nethanda
kuyeda entini wayo. Kojwa
ilinge kokuba kube hona
kuvana. Kungabi yitino
netediwa ngehuchuku.

Sonane wayenebafati
nababili. Iyosikati yatala
tinombi netisiva. Ufati
nomngane watala tinombi
netine ceje wafa.

Letinombi atitange tiyi
vale indlu yekhwabo
tiye kohlala kwayosika
ti, ngoba lona tifelwe
wumina. Tahlala hona
ekhwabo. Tapheka tadla. Ta
lima tahlakula tavuna.

luthe ukuba kuphile si-
hathi senjoda sekutla,
yateka ngcindezi. Yamtekela
kulendu nenqane. Kokuba
atoggina letinanjane.

nempela wafika ngcinde-
zi. Wafike wangena labo
ehanga wahlala. Wasika bwa-
ni waha indlu nezililawu
lake. Kwathi le yekhwabo-
tingane yaba yindlu la ku-
tolala hona tingane leti.

Yenza inombi yema-
tibulo yalobolwa ngetomo.
Wesuka kasi ngcindezi nge-
tingawo totobili take walu-
ngisa umbonja. Wacoca
mathanga, nemajumbi,
nembila, nembondwe,
nelijiki, nembumba.
Kwaphela tisha netiyima-
shumi namane, sekukhla-
ngene nekudla nelijiki.

Sintini kwejabulwa kabi ku
fike ukhwekati. Kwakikitwa

Kwa kikitwa. Lwangenana lujenga kwebafati bethwele. Luyambe lulanjelana. Kudla kwangenwa nako endlini. Kwabekwa emsamo. Abuya ke amakhosikati nabethwele, ato hlala kasi ngakesihilini sebafati. Babewendlelele makhukho.

Kwasekuthi, ke, ngakesihilini semajoda kwangenana umkhaya utobinagelala abantu bemtini labalethe umbondo. Bengeni bebani ngi. Beyimashumi namane. Bethwele ngetimbewekembweke tetinyati, nangalamahulu macomalawa. Bethwele betheshi. Betobonjela musondo etomonetalobola unwarwa. Betobonga kubakhozi.

Ungene ke umkhaya. Kugcwele kutheswi asan ngoba phela beta nje bayala

kokutshi naye ~~u~~ ~~ali~~ um-
nikazi kudla utokubhipha
bahwa lokw kuphuzwe. Pho
amuhlo umunw nongala ku
hipha lijiki selivuthiwe.

Nempela, ke, lijiki neli-
fikileyo lithelwe embiteni ye-
mtini. Kucala kuthungwe
bali nebelisiwe hona laho
ehaya, lisilelwe kuhlidaka
abanu bemtini. Kube yihona
kutogqinwa ngabli nelimnan
nelitobonjela mangina etomo.

Kuthi kungakophuzwa
neku phuzwa, kucalwe nge-
kuba abanu behaya ba-
babingelele. Bavume.

Kuthululwe kudla, ke.
Kube sekungena imbuthi ichu-
bwa, ibophwe nenambo yelw-
cotho. Ichubwa yisiva ye-
mtini. Iyingenise endlini
la kuhlili banu nabalethe
umnyorjo la emtini la
kwende hona inomli yabo

Bafwana lo nochu ba imbuti uyamba neyise. Bayingerise ceje imbuti, inonjolo neyulu, abe sekuluma yise wesuva le, ethi, "Mkhozi naku kudla kwaho. Ngiyabonga kokuba ngikubona ungena emtini wami. Ngiyabona kokuthi buhlobo nengabu celayo emtini waho buya qqwaliseka ngokw. Nako kudla kwaho mkhozi."

Abonge naye ngcindezi Ejabule kahulu ngeno neye diwe umkhozi wawe, emhlabisa inonjolo nengaka. Engabonakalisi nekutshi akevi e wurina wengane, isewurina wesibili.

Abe sethi kumkhozi wawe kuhl amphekele kudla loko namuphe kona. Bafwana bayebule ke imbuti bayipheke. Bashize ihloko nemancina. Kutshiwe aba

ngawapheki wona, bawanike
yena umkhozi.

Nebubenje bwaphekwa bwa
cobelwa ngehlwehlwe kwacwi-
ywa nake nyameni yange
khathi, kwacobelwa kubenje.
Iuthi nenyama yohe ya-
ngekhathi yaphekwa yavu-
shwa yohe.

Bayiletha yohe ngetingqobo
tayo iphelele netitsho tayo tohe,
rehludi nawo bawuletha.

Wayemukela Ngcindezi
wabonga. Wabita titshebe
lenyama. Wayaba, wayaba,
wayaba. Abela abemtini.
Abela abapheki, abela umkho-
zi wawe wesilisa newesifatane.
Abela abantu nabayititsheli. Wa-
shiya eyabo.

Wakhethe nabamwe kafati
nababili, wathi mabayivishe
bayiqobe. Nempela bayiqoba
bayaba. Yadiwa, yanja
inyama icebile. Yasuke yaba
mnanzi kabi inyama, iciniso.

92 K13/27

Badla nebubenje, kanye nenya-
ma yangekkhathi.

Kwasekuthungwa lijiki
ke ngoku. Bongcindezi neba-
fati nazyeyamba nabo ba-
nikwa imibita yabo. Laselithu-
ngelwa etiyamberi, ke, lijiki.
Ngcindezi wabekelwa lu-
hamba lwake ngoba uyena
mnikatisebedi.

Lathungwa ke lijiki.
Baphuza baphuza bale
bajumala. Bongcindezi ba-
thungelwa elijikini nelali-
silwe hona ehaya. Kwathi
laba bakentini bona ba-
phuta leli nelifikileyo, lifika
nemnyonjo.

Bejabula kahulu bakho-
ti bebonana. Bejabula ka-
hulu. Bedonsa luthando lwe-
bukhosi. Basebebita titsha
tabo nabikethwe ngato
umnyonjo. Kavalelisa bayamli
nabo babpheketela babapha
esangweni ebe behlukana.

Yalobolwa ke lenombi.
Ithe seyitogcagca; yemula
Kwemula.

Kwamemwa lijadu. Kwa-
sihwa lijiki. Kwamemwa ne-
bayeni. Kwaphakwa nekudla
nokutodliwa yibannu beminini

Tabuyiswa, ke, tomo. Ekha-
thi kwetomo kwakuhona
iyabi nempemvu, isho
ngetiqhenge tetimondo. I-
ngevi icebile! Ibikitela
mafutha nje. Ithi ma i-
yamba sengathi iyathuthu-
-mela.

Ithe ukuba ikhomye e-
khathi kwetomo, la tiya nge-
haya, wayibonga unyeni
waNgeindezi wathi:—

Dephula kaqephu!
Ukhaba tihlangene!
Banu bakaMkhomazi!
Abakwati kubinca!
Babinca ngenqama!

Umame notigcogcoyi
 Nowaggagga mishado nemibili!
 Wekwemula newekushada!
 Mafunda afobele!
 Nemadumbi Nembondwe,
 Sikhuni joja lilanga!
 Jwana bambela elijolweni!
 Mchakaza khaka!
 Mgobo kazavithi
 Avumanga kuya & Mampondweni
 Ngoba esaba mikhono netibamu!
 Mshokobezi ka Nceba!
 Okwengubo kayembathwa!
 Ngoba okweselesele kuyadurusa!
 Okwenyoka kuyasheleleka!

Taze tangena esibayeni
 tema. Sonane wathatha ukho-
 no wayigwaza emhlabankomo
 wayijuga. Ingevi iqebile! Bai-
 -hlida bayihlida bayibobosa, ba-
 yijabula. Bayihlahlela ya-
 bhekwa. Kwakhiphwa titho-
 tekosa tosiwa, kosiswa ba-
 kintini nemkhaya, netibuke.

Kuthi ke emwini kwasi-
nwa kwasinwa kughathele-
nwe. Kwasinwa kwasinwa
kwasinwa, kusinwa njalo
bayakikita bomama. Ngqinde-
zi yena usejuluke emadi
yikikita. Wena nobuke-
leya sungate uthi kwemula
inombi yake nayitala i!
kani cha, eyenyeni waha
nayitala kumnakwabo no-
wafayo. Yena watovusa le-
yondlu neyafayo

Ngqinjethi waweda ngekwe
-thembeke usebedi waha. Wa-
-nthokotisa unyeni waha nge
kuphatha kwaha tiranjane
taha. Yathi noma sezigqa
-gqa lenombatana, weluka
ngqinjethi. Weluka magansi,
neticephu, nemahludo, neti-
tshembe, wabumba netiyamba
yafike yabela abantu emntin-
kwaqa kuhl kabi. Akwat
kwabonakala kuthi k

gqgga umum nongena
nina.

Shabe, ngekwe mula njalo,
kwasinwa kwasinwa kwe-
hlulwa bayeni.

Kwase kuyayekwa ke sekwe
kangiswa kudla. Sebengena
ndini yabo bayeni, behlala
Tinombi tingeniswa kudla.

Nenyama ngetitshabe. Ne-
mbita yelijiki netiyamba
tekuthungela. Kwadliwa
kwadliwa kwaphuzwa.

Trabamwe banu ke bone
balawulwa emitini neyayi-
menhwe kusila tilawulo.

Kwadliwa kwabuswa. Kwase-
kuchithekwa, ke, yaphela.

Tinjalo, ke, tinjaba te-
mafa ebanu. Tohe tino
tiyamba ngeminyombo nge-
minyombo

Ngiyabonga, ke, lilungel
lokuwungelwa kwami ukuba
kengibale ngaletinjaba.

END S. 493